

Ястребова А.О.

студентка;

Хмара В.В.

*кандидат філологічних наук, старший викладач,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ГАСТРОНОМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Гастрономічні уподобання, готування страв, ставлення до їжі відображає національно-культурні особливості і традиції певного етносу, що формуються під впливом історичних, економічних та природно-географічних умов. Їжа, як одна із найважливіших біологічних потреб людини, є елементом матеріальної культури та втілюється в харчових образах, кодуючи їх. Саме тому, харчовий код культури є архаїчним, оскільки репрезентується через речові та мовні рівні, фіксуючи та зберігаючи інформацію про дійсність, яку пізнала людина [6; 8].

Фразеологічні одиниці з гастрономічним компонентом акумулюють в собі моральні ідеали, культурно-історичні особливості, ціннісні орієнтації релігійних уявлень, духовний та соціальний досвід етносу, тобто національно-культурне багатство, яке накопичувалося протягом століть [1; 3] і передається наступним поколінням.

Гастрономіми у складі ФО становлять значний масив ускладнених мовних знаків з актуальністю змісту, вторинною номінацією, метафоричністю, народністю, нескладністю граматичного оформлення та стилістичною різноманітністю, що знаходить своє відображення в лінгвістичних дослідженнях останніх років. Так, на сучасному етапі ФО з гастрономічним компонентом стали предметом розвідок таких вчених: О.Л. Лапиніна, О.М. Галинська, О.П. Матузкова, І.В. Діброва, І.О. Крикніцька та інші [1; 3; 5; 6].

Вивчаючи ФО з гастрономічним компонентом в аспекті **перекладу**, ми стикаємося з відсутністю в перекладацькій мові відповідника (еквівалента) через відсутність в оточенні носіїв цієї

мови об'єкта, який ця реалія позначає та необхідністю, передати не тільки предметне значення (семантику) реалії, а й її колорит (конотацію) – національне та історичне забарвлення [2].

При перекладі ФО з гастрономічним компонентом ми притримуємося класифікації О. Куніна, який виокремлює такі способи перекладу фразеологізмів: фразеологічні еквіваленти, «обертональний переклад», переклад безеквівалентної фразеології (описовий) [4, с. 4-6].

Метод фразеологічного еквівалента використовується при наявному в українській мові адекватного фразеологічного звороту, що збігається зі зворотом в англійській мові за змістом і образністю: **англ.:** *the salt of the earth* – **укр.:** *сіль землі*; **англ.:** *to lay/put salt on somebody's tail* – **укр.:** *насипати на хвіст солі*; **англ.:** *to earn one's bread* – **укр.:** *заробляти на кусок хліба*.

Існує ще один метод перекладу фразеологізмів – «обертональний» або «контекстуальної заміни» (адекватний переклад) [7, с. 11], який використовують, коли образність у мові оригіналу та перекладу збігаються частково: **англ.:** *neither fish nor fowl/red herring* – **укр.:** *ні риба, ні м'ясо*; **англ.:** *as like as two peas* – **укр.:** *схожі, як дві краплі води*; **англ.:** *not made of salt* – **укр.:** *не з цукру, не розтанеш*; **англ.:** *(as) sweet as sugar* – **укр.:** *солодкий як мед*; **англ.:** *rub salt in(to) the/(one's) wound(s)* – **укр.:** *сипати сіль на рану*; **англ.:** *have one's bread buttered for life* – **укр.:** *купатися як сир (вареник) у маслі*.

Описовий переклад відтворює зміст фразеологізму мови оригіналу вільним словосполученням у мові перекладу і є найменш бажаним і використовується лише тоді, коли інші способи неможливі: **англ.:** *drink (someone) under the table* – **укр.:** *перепити когось*; **англ.:** *a fish story* – **укр.:** *велика брехня*; **англ.:** *cut the mustard* – **укр.:** *отримувати бажане*; **англ.:** *cry roast meat* – **укр.:** *розказати всім про своє щастя*; **англ.:** *to eat no fish* – **укр.:** *не додержувати постів, не бути католиком*.

З усього вищезгаданого можна зробити висновок, що при перекладі фразеологічних одиниць з гастрономічним компонентом перекладач повинен розпізнати й зуміти передати образність, відповідність загального змісту, емоційно-експресивне та функціонально-стилістичне наповнення, а також врахувати як

лінгвістичні, так і культурологічні аспекти при перекладі. Для цього йому необхідно володіти не лише чималим лексичним матеріалом, але й мати фонові знання з історії, культури та перекладу.

Список використаних джерел:

1. Галинська О. М. Українська та англійська харчова традиція у дзеркалі фразеології: лінгвокультурологічний та етнокультурний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : науковий журнал*. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2015. С. 57–60.
2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англословних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
3. Крикніцька І. О. Англійські фразеологізми з кулінарним компонентом у когнітивно-семантичній парадигмі. *Південний архів. Філологічні науки*. 2017. № 71. С. 91-95.
4. Кунин А. О. Перевод английских фразеологизмов в англо-русском фразеологическом словаре. *Тетради переводчика*. Москва : Международные отношения, 1964. № 2. С. 3–20.
5. Лапиніна О. Л. Тематична класифікація компонентів-гастрономів фразеологічних одиниць німецької мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 14. С. 176–178.
6. Матузкова О. П., Діброва І. В. Харчовий код культури у фразеології англійської, української та грецької мов. *Записки з романо-германської філології*. 2019. № 2(43). С. 189-208.
7. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Р. Валент, 2007. 244 с.
8. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія. Сімферополь : Доля, 2013. С. 68–73.

Список лексикографічних джерел:

9. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com/>
10. The Free Dictionary. URL: <https://www.thefreedictionary.com/>
11. The Oxford Dictionary of Idioms. Oxford: Oxford University Press, 2004. 346 p.